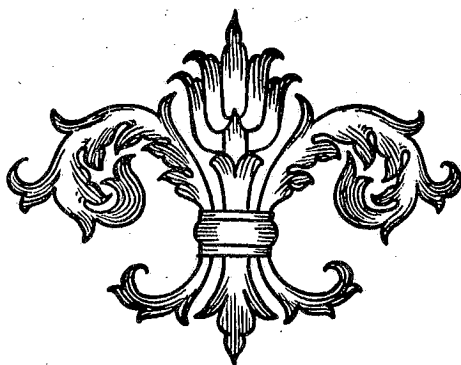

SVENSK
TEOLOGISK
KVARTALSKRIFT

HÄFTE 1, 1939

REDAKTION

G. AULÉN, STRÄNGNÄS, Y. BRILIOTH, VÄXJÖ,
R. BRING, LUND, A. FRIDRICHSEN, UPPSALA

LUND, C.W.K. GLEERUPS FÖRLAG

UR TIDSKRIFTERNA 1938.

Kyrkohistorisk Årsskrift för 1937 utkom i fjol, nu under redaktion av G. Westin, vilken alltså inträder i det värv, som förut ryktats av H. Lundström, Hj. Holmquist och E. Linderholm. Westin själv fortsätter sin Wyclifundersökning från föregående årgång. Recensionsavdelningen är ganska rik. Av intresse är t. ex. S. von Engeströms granskning av Thiels och Funck-Brentanos Lutherarbeten. v. Engeström betvivlar riktigheten av Thiels tes (ovissheten om utkorelse såsom typisk för Luther). Luther har senare modifierat sin ståndpunkt från romarbrevsföreläsningarna. Svalenius' avhandling om Norman får mycket högt vitsord av Georg Landberg. G. Nelson presenterar Josefsons avhandling om Knös med särskilt aktgivande på Josefsons rön och resultat inom det kyrkohistoriska specialgebitet. Nat. Lindqvist anmäler under ivrig diskussion Adells bok om Nya testamentet 1526 och Sven Göransson *Histoire de la Réforme française* av John Viénot, andra delen (nantesiska ediktets historia).

Svensk Exegetisk Årsbok är en ny publikation, som endast har tre årgångar bakom sig. Den utges av A. Fridrichsen med G. Lindeskog som redaktionssekreterare. De två första åren dominerade uppsatser och artiklar inom häftena; man observerade också Erik Beijers stora bibelvetenskapliga bibliografi 1936. Från årg. I kan man särskilt nämna I. Hylanders uppsats Huvudtyper och arbetslinjer inom nyare gammaltestamentlig forskning, från årg. II (som var ägnad åt minnet av Erik Stave) Joh. Lindbloms bemötande av vissa angrepp mot 1917 års bibelöversättning — i den av Lindblom där förda diskussionen om Heikel-Fridrichsens ordbok deltar även papyrologen Bror Olsson genom ett »Tillägg». Med årg. III, 1938, har Årsboken påbörjat uppgiften att hålla sin läsekrets helt à jour med den moderna exegetiska litteraturen. Största delen av volymen upptas av recensioner. Gustav Hölscher anmäler sålunda tre arbeten av Lindblom, Profetismen i Israel, Israels religion i gammaltestamentlig tid och Die Jesaja-Apokalypse, det första lovordande, det andra neutralt och det tredje avvisande. Huvudtesen i T. Arvedsons *Das Mysterium Christi* behandlas mycket omilt av Joachim Jeremias, fastän kritiken balanseras genom upprepade erkännanden av Arvedsons kompakta religionshistoriska vetande. O. Linton refererar i stora drag Gösta Lindeskogs *Die Jesusfrage im neuzeitlichen Judentum*, och J. Nørregaard redogör för Mollands specimen om den alexandrinska teologiens evangeliebegrepp. Ett 20-tal andra recen-

sioner rymmas i det innehållsrika häftet. I nästa band av Årsboken komma anmälningarna av nyare nordisk exegetik att föras upp till dato.

I nr 6, 1938, av *Ny Kyrklig Tidskrift* skriver Linton om Bibelns människouppfattning. I nr 4 sammanfattar Bo Giertz en del moderna undersökningar om det urkristna ämbetet. Hans artikel mynnar ut i en bestämd kritik av det nu aktuella förslaget om kvinnliga präster. I. Hylander tar till orda i frågan om vår prästutbildning (nr 2—3 samt 5) och föreslår inrättandet av ett från universiteten skilt praktiskt-teologiskt institut, exempelvis i trakten av Stora Sköndal. Även Britta Holmströms inlägg i nr 2—3 avser prästutbildningen, men samtidigt påpekas de för fromhetslivet förödande verkningarna av en »enbart betraktande och konstaterande teologi». Den av H. C. Christie (s. 73 f. i samma häfte) omtalade norska debatten om Gamla testamentet synes vara av en viss betydelse. Inom Norge har i varje fall detta meningsutbyte väckt berättigad uppmärksamhet (se även A. Fjellbu i Svenska Kyrkans Årsbok 1938, s. 128 och 1939, s. 133 f.). Det gäller här frågan, om icke menighetsfakulteten i Oslo lämnat verbalinspirationen och accepterat den kritiska bibelsynen.

Tidsskrift for Teologi og Kirke, som väl får betraktas som menighetsfakultetens speciella organ, har icke ett häfte under fjolåret utan diskussion om Gamla testamentet. Striden föres mellan W. Möller (tysk), Fr. Wisløff och fakultetens stipendiat, Ivar P. Seierstad, varvid den sistnämnde representerar den mot fundamentalismen kritiska ståndpunkten. I nr 2, 3 och 4 behandlas en personhistorisk fråga från den norska Madagaskarmissionens begynnelse. O. Moe recenserar den reformkatolska »Der Katholizismus. Sein Stirb und Werde», utgiven av Mensching (nr 3), och i samma häfte skriver N. H. Søre om luthersk kallelsetik (fortsatt kritik av Ragnar Brings arbeten). Den svenska — inom Sverige ganska obeaktade — Teologisk Årsbok 1937 anmäles i nr 2 av docenten Andr. Seierstad.

Chr. Ihlen behandlar i nr 1 av *Norsk Teologisk Tidsskrift* med stor sympati de moderna idealistiska och religiösa strömningarna inom naturvetenskapen. Emil Berglunds redogörelse för Kyrka och kristendom i Sverige åren 1935—37 (nr 3) lider tyvärr av bristande akribi. Felstavning av personnamn förekommer mer än en gång. S. 252 möter den sällsamma uppgiften, att professor N. J. Göransson nu blivit emeritus och efterträtts av Hjalmar Lindroth, dubbelt sällsam då nuvarande biskop Bohlins Uppsalaår inneburo en ovanligt aktiv och för svensk

teologi av idag viktig period. I nr 4 skriver N. A. Dahl om judendom och hellenism (behandlar bl. a. ny litteratur till Philo). Johan B. Hygen redogör i en liten uppsats i samma häfte för Emil Brunners *Der Mensch im Widerspruch* och knyter till sitt referat en del läsvärda kritiska reflexioner. Kristen historiepositivitet hotas i Brunners teologi av platoniska eller kantska inslag, menar Hygen.

Dansk Teologisk Tidsskrift framträder från och med i fjol som en helt ny tidskrift, under redaktion av Søe och Hal Koch. I nr 1 diskuterar Regin Prenter Søes bok *Erkendelsen og Virkeliggørelsen af det gode*, och Søe försvarar sig mot Prenters anmärkningar i en artikel i nr 3: *Lovens »tredie» Brug*. Prenters väsentliga kritik mot Søe går ut på att denne principiellt sammanblandar lag och evangelium. Aage Bentzen skärskådar i nr 2 den kristologiska exeges av Gamla testamentet, som i W. Vischer har sin banbrytare, och redogör också för den kritik av ifrågavarande exeges, som lämnats av von Rad, Elliger och Eichrodt. Bentzens egen inställning till Vischers exeges är negativ men förenad med förståelse för de motiv, som framdrivit den. »Lidt om Byzans» är en litteraturöversikt i nr 4 av Hal Koch — innehåller många överraskande saker. N. Nøjgaards uppsats om Luther i psykiatrisk belysning (häfte 3) förtjänar också att bli omnämnd. Doktor B. Kornerup berättar i en artikel i nr 4 om nyare svensk kyrkohistorisk forskning, till största delen lundensisk sådan. I samma häfte anmäles amerikanen Walter Lowries Kierkegaardbok av prof. Geismar, som visserligen måste notera, att Lowrie på några rätt väsentliga punkter avviker från hans egen Kierkegaardtolkning, men som på det hela taget är mycket erkännansam. Søe recenserar i nr 1 Arvid Sjöstrands *Satisfactio Christi* under instämmande i dennes kritik av Aulén och Lindroth. Av innehållet i denna danska publikation är överhuvud ganska mycket av stort intresse för svenska läsare. En förnämlig tidskrift.

Evangelische Theologie var februari—juni 1938 förbjuden att utkomma — den står bekännelsekyrkan nära — men tog skadan igen genom digra häften under senare halvåret. Den visar tyvärr allt mindre intresse för vad som sker utanför Tyskland. Det kalvinska inslaget är påtagligt. I nr 4—6 behandlar Heinrich Schlier Rom. 1: 18—32 (von den Heiden) och i nr 8—9 Rom. 2: 1—29 (von den Juden). I den förra uppsatsen diskuteras »die natürliche Gotteserkenntnis», ehuru föga utförligt; Schlier kommer emellertid i anslutning till 2: 14, 15 ånyo in på frågan i det senare dubbelhäftet. Hela utredningen förefaller rätt instruktiv. Av innehållet i nr 4—6 bör dessutom nämnas

en artikel av Peter Barth om Die biblische Grundlage der Prädestinationslehre bei Calvin och i nr 8—9 Fr. Delekats reflexioner över Hermann Sauers bok, »Abendländische Entscheidung. Arischer Mythos und christliche Wirklichkeit», som i Tyskland väckt stort uppseende. I de senare häftena för året kan man spåra ett visst nyvaknat intresse för liturgiska ting.

Ännu mer utrymme åt dylika frågor ägnar emellertid *Luthertum*, som överhuvud utvecklar sig till en rent kyrklig och pastoralteologisk tidskrift, fastän med en något annan hållning till dagens brännande problem än Evangelische Theologie. Die ökumenische Frage als Gewissensfrage an die christlichen Kirchen heter en artikel av Martin Doerne i nr 4, en allvarlig maning till aktivare ekumeniskt arbete på tyskt lutherskt håll. Inför den då instundande världsmissionskonferensen i Tambaram i Indien skrev H. W. Schomerus en översikt (nr 7): Drei Weltmissionskonferenzen (Edinburgh 1910, Jerusalem 1928 och Tambaram 1938). Den konfrontation mellan anglikanism och lutherdom, som anställes i en artikel av Bergdolt (utgivaren av *Luthertum*) med anledning av det kända kommissionsarbetet Doctrine in the Church of England, slutar i ganska stark skepsis inför engelskt kyrkoliv (nr 9). Werner Elert kommenterar ironiskt i årgångens sista häfte Karl Barths mycket omtalade brev till professor Hromadka i Prag under septemberkrisen. Hädanefter torde det bli mycket svårt att i Tyskland bekänna sig till Barths teologi. — Denna tidskrift intresserar sig mycket för lutherdomen i Amerika, om vilken ett par artiklar handla.

Zeitschrift für systematische Theologie — av vilken endast två häften kommit oss tillhanda — tycks utkomma med en viss oregelbundenhet: häftet för 2:dra kvartalet rymmer bl. a. tre föredrag från die Tagung i Sondershausen i augusti månad. Tidskriften, som utges av Carl Stange i Göttingen, har genomgående mycket nära relationer till Lutherakademien; i nr 1 finner man också ett föredrag vid die Tagung 1937: Aarni Voipio, Helsinki, om Luthers Kirchenlieder in Finnland. Av föredragen i häfte 2 må nämnas Die Welt der Religion in der Sicht des Neuen Testaments av G. Wehrung och norrmannen Leiv Aalens (menighetsfakulteten) utredningar om Testimonium Spiritus Sancti. Wehrungs uppsats, som huvudsakligen behandlar Pauli syn på den ickekristna religionen, tangerar samma problem som Schlier i dennes ovan nämnda analys av Rom. 1 och 2 (Evangelische Theologie). Recensionsavdelningen ser ut att vara helt undanträngd av de många och stora

artiklarna. Tyvärr har denna omfattande tidskrift icke nämnts i dessa tidskriftsöversikter sedan 1935.

Detsamma gäller även *Zeitschrift für Theologie und Kirche*, utgiven av H. Stephan. Denna publikation verkar att vara mycket oberörd av den tyska kyrkostriden, en rent teologisk tidskrift. En av dess förtjänster är de rika litteratursidorna. I första dubbelhäftet (1—2) — som helt är ägnat minnet av Otto — skriver den berömde G. van der Leeuw i Groningen om Rudolf Otto und die Religionsgeschichte. K. Heim har ett meningsutbyte med Althaus om försoningsläran (nr 4) och uttrycker i detta sammanhang sina dubier inför Auléns distinktion mellan »latinsk» och »klassisk» typ. Kurt Leese refererar utförligt i samma häfte Nygrens »Eros und Agape. Gestaltwandlungen der christlichen Liebe», som varmt lovordas, ehuru man understundom måste fråga sig, om Leese verkligen är så ense med denna bok, som han själv tror. Den tyska språkdräkten är av Lees uttalanden att döma ett mönster bland översättningar.

Den mest detaljlärda av alla de tidskrifter, som här bruka anmälas, är *The Journal of Theological Studies*, utgiven i Oxford av G. R. Driver och J. M. Creed. Dess huvudintresse är exegetik och patristik. Egentliga artiklar äro sällsynta — tre stycken i föl — men i stället rymma häftena så många fler recensioner (ofta även av fransk, tysk och nordisk litteratur), nya dokument, små studier, notiser och lärda debattinlägg. »Doctrine in the Church of England» föranleder givetvis en hel artikel, författad av en Herbert H. Farmer, som tydligen är presbyterian och känner sig något bortstött, särskilt inför kapitlen om ämbete, episkopat o. dyl. I samma häfte (nr 2) anmälas nya Kierkegaardböcker samt ett tyskt verk av P. E. Schramm om det engelska kröningsritualets historia, allt utkommet i engelsk översättning tämligen nyss. T. Arvedsons avhandling *Das Mysterium Christi* refereras kortfattat av B. T. D. Smith i oktobernumret, och några sidor längre fram tar Driver själv itu med Lindbloms *Die Jesaja-Apokalypse*, som får ett gott mottagande. W. L. Knox granskar i nr 3 problemet om Parallels to the N. T. use of $\sigma\omega\mu\alpha$. Han anser sig kunna visa, att det latinska »corpus» kan ha betydelsen »a 'body' of people» och utgör den närmaste parallellen härvidlag. Svårigheten att finna belägg för den grekiska vokabeln i samma betydelse beror enligt Knox på det ofullständiga skick, i vilket grekiska dokument av ifrågavarande art traderats. Januarihäftet innehåller en recension av ett Kantarbete: H. J. Patons »Kant's Metaphysic of Experience, a commentary on the first half of

the 'Kritik der reinen Vernunft'» — studiet av denna recension skapar ett egendomligt intryck av hur främmande för Kant engelskt tankeliv i allmänhet är.

Maurice Goguel är kanske den flitigaste skribenten i *Revue d'Histoire et de Philosophie religieuses*. I nr 2 tar han upp en i denna franska tidskrift ofta återkommande fråga: Autorité du Christ et autorité de l'Écriture. Det är måhända det barthska betonet av Ordet, som gjort detta spörsmål så aktuellt. A. Jundts granskning av ett romerskt arbete om ekumeniken ådagalägger, att den enighet i läran om nåden, som 1937 uppnåddes i Edinburgh, åtminstone på sina håll betytt en hel del (nr 3). Folke Holmströms *Das eschatologische Denken der Gegenwart* presenteras för fransk publik av O. Cullmann, som hoppas på en systematisk avhandling av samme författare över det eskatologiska frågekomplexet (nr 4). Bland övriga anmälda arbeten märkas en Scheleröversättning samt en essaysamling av den ryske filosofen Nik. Berdjajev: *Cinq méditations sur l'existence* (likaledes i häfte 4). Numren I—VI i serien *Arbeiten und Mitteilungen aus dem neutestamentlichen Seminar zu Uppsala* recenseras i 2:dra häftet av Maurice Goguel.

GUSTAF WINGREN.